

Vigelsø, sydøen

2024

Naturovervågningsrapport
Fugle

Udarbejdet af Bo Esbech og Kurt Due Johansen til Dansk Ornitologisk Forening for Naturstyrelsen
Fyn

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning

Resumé

Beskrivelse af Vigelsø

Overordnet beskrivelse af Vigelsø

Den sydlige del af Vigelsø

Vandområderne

Lysåbne samfund

Øer

Naturpleje og drift af engene

Naturpleje af engene

Vurdering af den samlede naturpleje

Fauna og flora i Kystlagunen

Undervandsvegetation i Kystlagunen

Undervandsvegetation i de små laguner i den nordlige Strandeng

Faunaen i Kystlagunen

Sammenligning af floraen i Vigelsøs Kystlagune med Kystlagunen på Gyldensteen

Forekomst af ræv

Fugletællingerne

Lidt om fugletællingerne

Arts gennemgang

Litteratur

1. INDLEDNING

Miljøministeriet erhvervede i slutningen af 1990 Vigelsø i Odense Fjord. Baggrunden for erhvervelsen var især at foretage omfattende naturgenopretning på øen, der kunne bidrage til bedre forhold for fuglene i området. Vigelsø er nemlig EU-fuglebeskyttelsesområde. I EU-fuglebeskyttelsesdirektivet opfordres medlemslandene til at forbedre forholdene for fuglene i de udpegede områder.

Samtidig skulle øen åbnes for offentligheden og der skulle åbnes en naturskole.

Det blev vedtaget, at der skulle ske en udstrakt naturovervågning af udviklingen på øen.

Hvad angår fuglene, skulle overvågningen specielt følge udviklingen, i takt med at landbrugsdyrkingen gradvis hørte op, og naturgenopretningen slog igennem. Desuden skulle det overvåges, hvorledes den menneskelige aktivitet på øen påvirkede fuglelivet.

2024 var det 26. år, hvor naturgenopretningen var fuldt færdig, såvel skovplantning som eng- og sø-etablering (nu søterritoriet).

2024 var samtidig det elvte hele år, hvor Inddæmningen ikke længere var et sø- og engområde, men en integreret del af søterritoriet, hvor vandstanden svinger i takt med høj- og lavvande i Odense Fjord.

2024 var det 29. år, hvor Vigelsø og en del af søterritoriet omkring øen var vildtreservat. På disse arealer er det ikke tilladt at jage vandfugle. På selve Vigelsø er der færdselsforbud på Sydøen samt forbud mod vandfuglejagt.

Denne rapport, der omfatter året 2024, er den 32. i rækken af overvågningsrapporter over fuglelivet på øen.

Rapporten beskriver, udover fuglelivet på Vigelsø, en række overordnede forhold på øen, status for naturgenopretning m.v.

Rapporten omfatter fra 2024 og fremover kun den sydlige del af Vigelsø, det vil sige Kystlagunen, Østerhoved og Vesterhoved samt strandengene dér.

2. RESUMÉ

Denne årsrapport over fuglelivet på Vigelsø i 2024 er utraditionel, i den forstand, at den kun omhandler fuglelivet i Kystlagunen og på strandene dér samt Østerhoved og Vesterhoved.

Overvågningen af fugle i 2024 var i forhold til de foregående mange år således ”droslet” ned. Der blev kun talt yngle,- og trækfugle på Sydøen.

Der er foretaget mange observationer af yngle,- og trækfugle på Vigelsø, men hovedparten er foretaget fra toppen af den gamle losseplads på Stige Ø, hvorfra svaner, gæs, svømmeænder og måger kan tælles på øen med en stærkt forstørrende kikkert.

Der er observationer af fuglene fra 70 dage på Vigelsø. Særligt mange observationsdage er foretaget september-oktober-november, især for at følge udpegningsarten hjejles forekomst på Vigelsø. Desuden for generelt at følge, hvorledes fuglene udnytter de strandensområder og øer, som blev etableret kunstigt i 2016.

Et antal unge havørne fouragerede meget på Vigelsø i foråret. Det er sandsynligvis årsagen til, at skarven ikke vendte tilbage, efter at arten havde forladt øen i 2023. Desuden, at antallet af reder af ederfugl stadig er lavt. Muligvis er det også medvirkende til at der ikke var ynglesucces hos klyder og havterne. Flere arter er desværre i tilbagegang. Det gælder gråand, klyde, vibe, stormmåge og sildemåge.

Følgende tidligere ynglefugle er nu helt forsvundet fra øen: splitterne, fjordterne, hættemåge samt skeand og troldand, foruden skarv.

De nye strandene på Sydøen var rasteplads i træktiden for mange grågås, pibeand, og hjejle. Viben og flere arter vadefugle, herunder almindelig ryle, havde et dårligt år i 2024.

Antallet af hjejler i 2024 var mindre end i 2023.

De nye strandene er endnu, her 6 hele år efter etableringen, ret sparsomt bevokset med strandengsplanter, bortset fra Kveller og Strand-Gåsefod. Når Kveller og Strand-Gåsefod er henfaldet i løbet af september-oktober, er de kunstige strandene meget bare, bortset fra den nordlige del af strandene på Østerhoved, hvor der er større bevoksninger af Strand-Asters m.v.

Det er meget glædeligt, at Kystlagunen har udviklet sig så positivt med hensyn til indvandring af både flora og fauna. Især er det glædeligt, at Almindelig Havgræs og Langstilket Havgræs dækker større dele af bunden i Kystlagunen.

BESKRIVELSE AF VIGELSØ

Overordnet beskrivelse af Vigelsø

Vigelsø ligger midt i Odense Fjord på overgangen mellem Yder- og Inderfjorden.

Syd, vest og øst for Vigelsø er farvandet meget lavvandet og dele bliver ofte blotlagt ved lavvande. Sejlrenden til Odense forløber mellem de lavvandede arealer mod vest og Klintebjerg.

Indtil erhvervelsen i 1990, var Vigelsø en landbrugsø, der blev drevet med især korn og raps.

Efter erhvervelsen blev den nordlige del af øen plantet til med skov, og vandstanden blev successivt hævet i Inddæmningen, indtil 1997, hvor vandstanden var hævet til det fastsatte mål.

Før stormen Bodil i 2013, var Vigelsø således en 132 hektar stor ø, bestående af den oprindelige moræne-del på 66 hektar, med skov på norddelen, og en 66 hektar Inddæmning, hvori der fra 1997 lå en ca. 40 hektar stor, fersk sø, ”Fuglesøen”. Søen var omgivet af strandenge og mod øst og nord græsklædte højjordsenge.

Efter stormen Bodil i 2013, blev Inddæmningen overskyldt af saltvand og var siden en del af søterritoriet i Odense Fjord. ”Fuglesøen” blev da salt. Indtil august 2016 var Vigelsø således kun 66 hektar stor p.g.a. oversvømmelsen, som stormen Bodil forårsagede, idet kun morænedelen var fast land.

Fra efteråret 2016 er der i Inddæmningen etableret ca. 25 hektar kunstige strandenge. Desuden har man etableret yderligere to gennemløb i dæmningerne.

Den sydlige del af Vigelsø

Vandområderne

Der er et enkelt ferskt vandhul på Vigelsøs sydø.

Søterritoriet - nye tider i Inddæmningen

Efter digebruuddet i december 2013, blev den tidligere ferske ”Fuglesøen” og de omgivende strandenge, nu en del af søterritoriet, i alt ca. 64 hektar. Området kaldes herefter for ”Kystlagunen”.

Kystlagunen var pr. november 2016, et ca. 50 hektar lavvandet salt område, der følger tidevandet i Odense Fjord. Ved lavvande strømmer vandet ud gennem hullerne i digerne og væk fra Kystlagunen. Ved højvandet strømmer vandet tilbage og fylder området. Forskellen mellem det ”oprindelige” 64 hektar store salte område og den pr. november 2016 ca. 50 hektar store ”Kystlagunen” består i, at der fra august til november 2016 blev etableret ca. 25 hektar kunstige strandenge, ved at skubbe og køre materialer ud i den mest lavvandede del af søterritoriet, samtidig med, at de arealer på morænedelene af Vesterhoved og Østerhoved, hvorfra man tog materialerne til de kunstige

strandenge, nu lå nedgravede i så lav en kote, at de vil blive overskyttet indtil flere gange om året, og også vil udvikle sig til strandenge.

Ved arbejdet i Inddæmningen i efteråret 2016, blev der etableret endnu et hul i dæmningen mod vest, således, at her nu er 2 gennemstrømningshuller. Desuden blev der etableret et gennemstrømningshul i det sydlige dige.

Farvandet mellem Store Ægholm og Vigelsø

Området mellem Store Ægholm og Vigelsø er i dag et ca. 2 hektar stort, lavvandet farvand, som gennemskæres af en dybere rende. Størstedelen af området blotlægges ved lavvande.

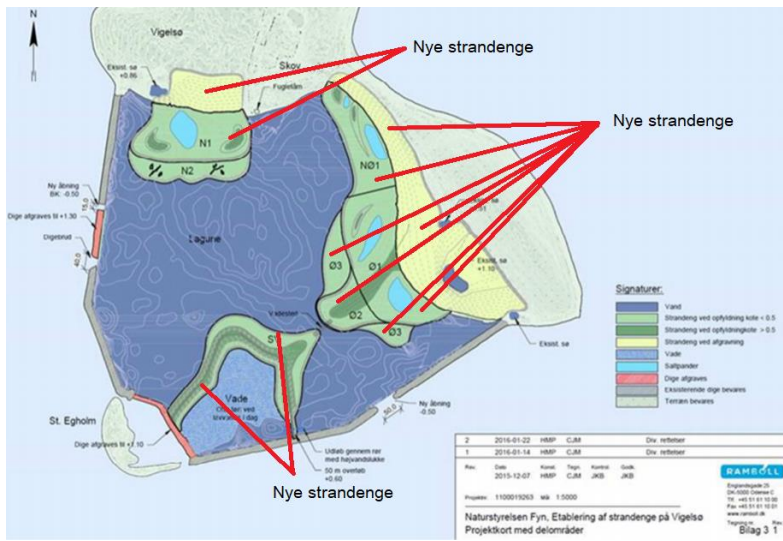
Lysåbne samfund

Strandenge/rørsump

Der er en smal strandengsbræmme mod øst på Østerhoved. På ”indersiden” af Østerhoved er der større, kunstige anlagt strandenge, mod Kystlagunen. Derudover er der strandenge vest for fugletårnet, på Vesterhoved.

Fra efteråret 2016 er der i Kystlagunen etableret ca. 25 hektar strandenge ved 1) at skubbe og køre morænemateriale fra den vestligste del af halvøen Østerhoved ud i Kystlagunen (NØ + Ø-området). Mod nord har man ligeledes etableret kunstige strandenge ved at skubbe og køre morænemateriale fra halvøen Vesterhoved ud i Kystlagunen (N-området). Desuden har man mod sydvest etableret en 4 hektar strandengs-ø (SV-området), ved at føre dæmninger fra det sydlige og vestlige dige, således, at en særlig lavvandet del af Kystlagunen er blevet inddæmnet, så her altid er et vadeareal, der ikke oversvømmes – bortset fra højvandshændelser. Vandet løber efter et særlig kraftigt højvande ud af SV-området via en overløbsbrønd. Dæmningerne omkring SV-området vil udvikle sig til strandenge i takt med at strandengsplanter etablerer sig. Strandengsplanter vil sandsynligvis ligeledes, delvis bevokse den vade, der opstår inden for digerne i SV området.

Alle de kunstigt etablerede strandenge begynder mod Kystlagunen i kote ca. + 30, hvorefter de med en meget svag hældning stiger i kote op mod de oprindelige halvøer Vesterhoved og Østerhoved, således, at de her er beliggende i ca. kote + 1 meter. I de kunstige strandenge er der etableret 5 strandsøer, som overskyttes eller overskyttes **delvis** ved kraftige højvande. Ved afleveringen af det færdige arbejde i november 2016 henlå strandengene vegetationsløse. Strandengene blev i løbet af 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 og 2024, **delvis** begroet med strandengsplanter. Som nævnt, er de kunstige strandenge stadig noget bare, uden ret mange strandengsplanter, når Kveller og Strand-Gåsefod er henfaldet i efteråret. Kun mod nord på Østerhoved er der en del andre strandengsplanter end Kveller og Strand-Gåsefod.

Figur1. De nye strandenge på Vigelsø. Kort fra Rambøll.

Fersk eng - kultureng

De høje dele af Vesterhoved og Østerhoved er i dag fersk eng/overdrev, domineret af græsser, iblandet nogle urter. Fra 2018 er Østerhoved domineret af Lancetbladet Vejbred (*Plantago lanceolata*) og Tusindfryd (*Bellis perennis*).

Øer

Store Ægholm er en ca. en hektar stor, op til ca. 1 meter høj ø. Øen var tidligere en del af Vigelsø-inddæmningen, men blev frilagt som en selvstændig ø i 1993. Øens højeste dele er domineret af høje græsser og urter, hvorimod de laveste dele ind mod Vigelsø, nu er bevokset med strandengsplanter. Store Ægholm er ved at blive "invaderet" af vedplanter. Disse blev fældet i 2022, men skyder igen kraftigt fra roden.

Derudover blev der etableret en ø i diget mod vest ved at etablere yderligere et gennemstrømningsløb, ligesom det nye strandengsområde mod sydvest, "SV-området" og hele det sydvestlige og halvdelen af digestykket mod syd, nu er en ø, se figur 1.

NATURPLEJE OG DRIFT AF ENGENE

Naturpleje af engene

Østerhoved og Vesterhoved blev afgræsset af kreaturer i 2024. Der er noteret 10 køer + kalve.

Figur 2. I 2023 blev højjorderne på Vigelsø – Østerhoved og Vesterhoved afslået. Derved blev de tusindvis af små træer og buske afskåret. Disse vil igen hurtigt vokse op, og da vil slåning igen bliver nødvendigt, for at Østerhoved og Vesterhoved vedblivende skal være en optimal fourageringshabitat for gæs, storspove og hjejler (udpegningsart for Natura 2000 området Odense Fjord. Østerhoved og Vesterhoved blev Vesterhoved og Østerhoved blev IKKE afslået i 2024. Foto: Kurt Due Johansen.

Vesterhoved og Østerhoved blev ikke afslået i 2024.

På Vesterhoved og Østerhoved pibler tusindvis af vedplanter op, som truer med at disse to områder vokser til.

Vurdering af naturplejen

Vegetationen på Vesterhoved og Østerhoved var u-tilfredsstillende naturplejet. På disse arealer pibler tusindvis af træer og buske frem. Endvidere breder buske og Havtorn sig i strandengen i SV-området på Østerhoveds strandenge.

Der blev ikke iagttaget græsning på SV-området.

Ud fra en ornitologisk synsvinkel var det samlede areal med strandenge og græs på højjord, u-tilfredsstillende naturplejet, især de høje jorder på Østerhoved og Vesterhoved.

Fauna og flora i Kystlagunen

Undervandsvegetation i Kystlagunen

Af blomsterplanter er der fundet Langstilket Havgræs (*Ruppia cirrhosa*) samt Almindelig Havgræs (*Ruppia maritima*) i Kystlagunen. Der er fundet store måtter af Krølhårstang (*Chaetomorpha sp.*). Desuden ses der brunalger, f.eks. blæretang (*Fucus vesiculosus*). Bevoksningerne af Havgræs dækker nu større dele af Kystlagunen og mange hektar er således dækket af denne vandplante.

Figur 3. Kystlagunen i den gamle inddæmning rummer i dag værdifulde bevoksninger af blomsterplanten Almindelig Havgræs (*Ruppia maritima*). Havgræs er især vigtig som føde for herbivore vandfugle som knopsvane, knortegås og især pibeand. Foto: Kurt Due Johansen.

Undervandsvegetation i de små laguner i den nordlige strandeng

I de mindre laguner i strandengen mod nord samt på Østerhoved vokser der Almindelig havgræs i ”pæne” dækningsgrader.

Faunaen i Kystlagunen

I lagunen inden for digerne ses store koncentrationer, sandsynligvis hundredtusinder, af hundestejler (*Gasterosteus aculeatus/Pungitius pungitius*) og sandsynligvis også kutlinger, vel sandkutling (*Pomatoschistus minutus*).

Der ses forskellige snegle, f.eks. strandsnegl (*Littorina littorea*) og dyndsnegle (*Hydrobia sp.*).

Sammenligning af floraen i Vigelsøs Kystlagune med Kystlagunen på Gyldensteen

Der er, som nævnt, en meget udbredt flora af især Almindelig havgræs og Langstilket havgræs, udbredt på sandsynligvis 25-30 hektar, i Vigelsøs Kystlagune.

I modsætning hertil, findes der i den ca. 4 gange større ”Kystlagunen på Gyldensteen”, som også er genoprettet (2014), stort set ikke blomsterplanter – heriblandt de to havgræsarter - hvilket er bemærkelsesværdigt !

Forekomst af ræv

Der blev i 2024 ikke set ræv eller spor fra denne, på øen.

Lidt om fugletællingerne

Optællingsområdet

Optællingsområdet udgøres af Østerhoved med strandenge, Vesterhoved med strandenge, SV-området, digerne samt selve Kystlagunen.

Optællingsområdet omfatter således IKKE Vigelsøs Nordø. Nordøen blev optalt indtil 2023, men er efter oplæg fra Naturstyrelsen Fyn, altså ikke medtaget i optællingerne.

Der er foretaget en total optælling af ynglefuglene primo maj.

Der er aflagt enkelte besøg på selve Vigelsø i løbet af året, idet optællerne havde fået et antal sejlader til øen. I september og oktober og november er der foretaget et stort antal optællinger af rastefuglene på Vigelsø, primært for at finde ud af, i hvor høj grad hjejler, viber og almindelig ryle anvender Vigelsø som raste og fourageringsplads.

Desuden er de mange optællinger i efteråret foretaget for at finde ud af, hvordan de kunstige strandenge, som blev etableret i 2016, udnyttes af fuglene.

Det store antal optællinger er foretaget fra fastlandet, især fra toppen af den gamle losseplads på Stige Ø. Herfra har man en fremragende oversigt over Kystlagunen og Østerhoved og Vesterhoved. Men det er klart, at disse optællinger i kraft af afstanden mellem Stige Ø og Vigelsø, vil mangle nogle arter, da det er svært at skelne visse fuglearter fra hinanden på grund af afstanden. Denne type optælling giver således nogle usikkerheder, som især består i:

- Det er svært at bestemme vadefugle – bortset fra viber, hjejle, stor regnspove og almindelig ryle
- Nogle fugle overses.

Til gengæld er der så mange observationer i efteråret, at de vigtige artsgrupper gæs, svømmeænder, delvis vadefugle og rovfugle, er dækket særdeles fint.

Ynglefugletællingen 09.05. er foretaget sammen Lone Bjerre, Bo Esbech og Kurt Due Johansen:

Der er observationer fra følgende datoer, i alt fra 70 dage:

01.01, 02.01, 07.01, 10.01, 16.01, 25.01
01.02, 07.02, 13.02, 16.02, 17.02, 19.02, 26.02
11.03, 17.03, 18.03, 24.03, 25.03
05.04, 09.04, 15.04, 25.04, 30.04
05.05, 09.05, 19.05, 30.05
04.06, 07.06, 13.06, 25.06
07.07, 23.07, 28.07
02.08, 07.08, 11.08, 17.08, 20.08, 25.08, 29.08, 31.08
05.09, 08.09, 13.09, 15.09, 18.09, 19.09, 25.09, 28.09
02.10, 03.10, 06.10, 10.10, 14.10, 20.10, 21.10, 25.10, 29.10
01.11, 04.11, 12.11, 14.11, 17.11, 18.11, 23.11, 29.11
03.12, 10.12, 17.12.

Vigelsø er som nævnt optalt særlig intensivt i september og oktober og november måneder, for at kunne monitere hejrlernes brug af øen som rasteplads. I alt er der foretaget 70 optællinger.

Optællingsmetode

Ved hvert besøg på Vigelsø, er der aflagt et besøg i fugletårnet.

I yngletiden er hele kysten og dæmningerne gennemgået én gang.

Ved hvert besøg noteres samtlige arter samt antal. Ved det årlige ynglefuglebesøg langs kysten og dæmningerne tegnes reder og andre ynglebeviser ind på feltkort.

Der er anvendt håndkikkert 10x42 og Kowa 32x70.

Resultat

Ynglefugle

Ved registreringen er anvendt en række artsspecifikke kriterier for at afgøre, om et givet fuglepar har ynglet på lokaliteten. Det sikreste ynglebevis er fund af rede eller ungeførende fugle. I andre tilfælde er anvendt kriterier, såsom gentagne observationer af syngende eller territoriehævdende hanner.

Ynglebestanden af en given art omfatter det antal par, der indleder ynglecyklus, dvs. anlægger rede og påbegynder æglægning. Det vil sige, at rapportens angivelser af antal ynglepar omfatter tallet af par med **påbegyndt** yngleforsøg.

Ikke-ynglefugle

Alle fugle, som raster på Vigelsø beskrives i rapporten. Overtrækkende individer noteres som "overflyvende" eller "trækkende". Årets fugleobservationer er opdelt i årstiden:

Vinter: Januar og februar.

Forår: Marts, april og maj.

Sommer: Juni, juli og august.

Efterår: September, oktober og november.

Vinter: December.

Fugleåret 2024, overordnet set.

Ynglefuglene

Overordnet

Udfordringen for ynglefuglene var, at et antal unge havørne holdt til på øen i det tidlige forår.

Der blev fundet 132 reder med æg af ederfugl i 2024, hvilket stadig er et lavt antal i forhold til tidligere. Årsagen skønnes at være tilstedeværelsen af havørn.

Af udpegningsarterne for Odense Fjord, der er relevante for Vigelsø ynglefugle (splitterne, havterne, fjordterne og klyde), forsøgte følgende at yngle: Havterne – 4 par og klyde – 4 par. I 2022 forsøgte 2 par dværgterner at yngle. Desværre sås ingen dværgterner i 2024.

Der kom desværre ingen flyvedygtige unger fra klyderne. Der kom heller ingen havterner på vingerne. Ternernes og klydernes mislykkede yngleforsøg skyldtes med stor sandsynlighed forekomst af havørne.

Knopsvanen havde fremgang i forhold til 2023, og der yngede 9 par.

Gravand: 2 par. Gråand, 1 rede eller kuld iagttoges.

Troldand: Arten er forsvundet som ynglefugl efter digebruddet.

For mågerne havde sølvmågen et dårligt år. Antallet af sølvmåger begyndte pludselig at falde drastisk i juni. Årsagen er ukendt. Det betød, at der kom ualmindelig få sølvmågeunger på vingerne. Hættemågen er stadig helt forsvundet som ynglefugl.

Lille og stor præstekrave yngede ikke. Viben gik tilbage fra 2 til 1 par. Rødben er helt forsvundet og har været det en årrække, og strandskaden yngler i et lavt antal.

Træktiden

Bramgås: Bramgåsens forekomst var ringe, både forår og efterår. Generelt fouragerer bramgæssene nu kun ganske lidt på Vigelsø, men anvender i stedet for øen til at raste i de perioder, hvor de bliver jaget væk fra andre lokaliteter, af landmændene dér.

Pibeand: Pibeanden forekom i et relativt ringe antal i 2024.

Krikænderne forekom, ligesom pibeanden, i langt mindre antal end tidligere.

Spidsand: Der var en ”pæn” forekomst på Vigelsø i efteråret.

Havørn: Pæn forekomst af havørn i 2024, men dog ringere end 2023.

Hjejle (**udpegningsart**): Topforekomsten af hjejle var mindre end sædvanligt, og især var antallet af tilbragte hjejledage på øen ringe.

Vibe: Ringe forekomst af arten i 2024. Almindelig ryle havde også en ringe forekomst på Vigelsø i 2024.

Storspove: Forekomsten af storspove i 2024 var stor.

ARTSGENNEMGANG 2024

Lille lappedykker (*Tachybaptus ruficollis*)

Ynglebestand

Ikke iagttaget i 2024.

Figur 4. Skarven på Vigelsø forsvandt helt som ynglefugl – sikkert p.g.a. tilstedeværelse af ørne i yngletiden i 2023 og vendte ikke tilbage til øen i 2024. Foto: Kurt Due Johansen.

Mellemskarv (*Phalacrocorax carbo sinensis*)

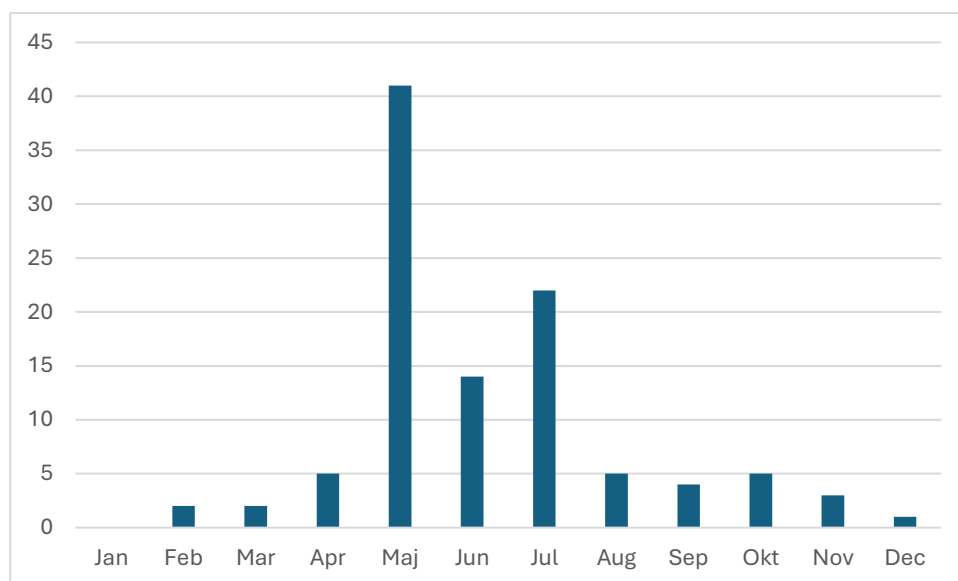
Ynglebestand

Skarvkolonierne på Vigelsø forsvandt helt i 2023 og vendte ikke tilbage som ynglefugl i 2024.

Årsforekomst

Fugle iagttaget alle måneder, bortset fra januar. Flest sås maj: 09.05. 41 fugle, hvilke er et yderst beskedent antal fugle.

Sidste fugle på øen set til 01.12.

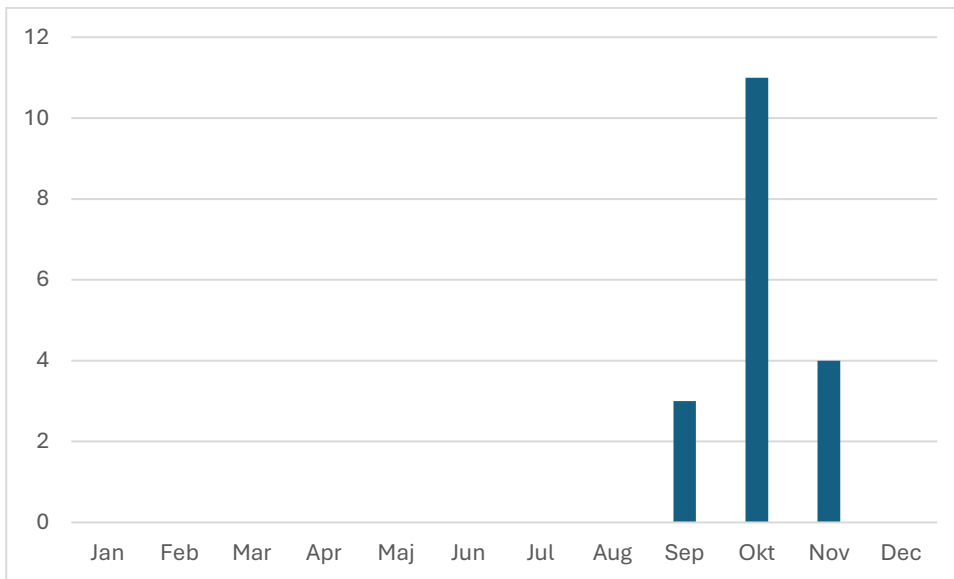

Figur 5. Maksimale antal skarver iagttaget på Vigelsø pr. måned i 2024.

Sølvhejre (*Egretta alba*)

Årsforekomst

Sølvhejren iagttaget september til november med op til 11 fugle.

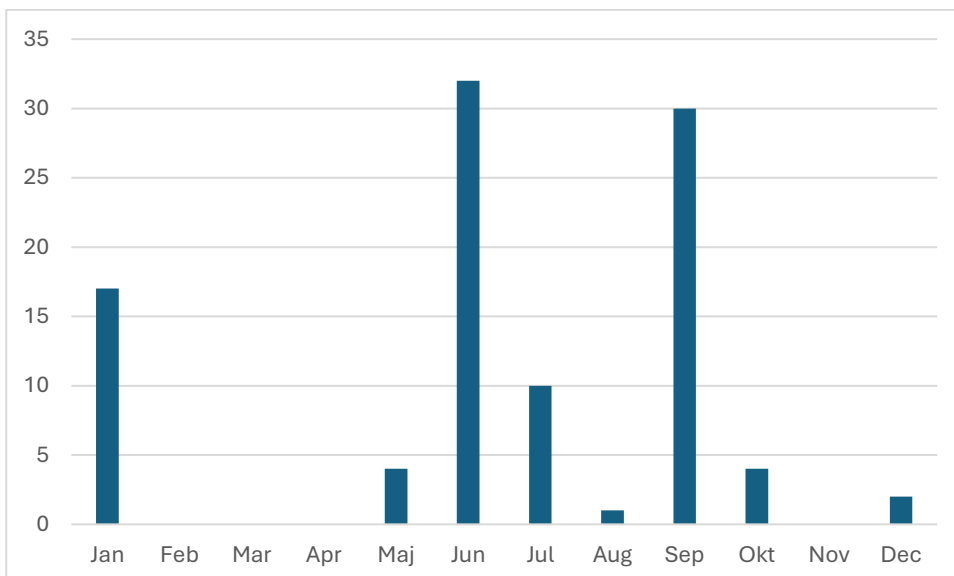
Figur 6. Samtlige sølvhejrer iagttaget på Vigelsø pr. måned i 2024.

Fiskehejre (*Ardea cinerea*)

Årsforekomst

Fiskehejren blev i 2024 iagttaget i nøjagtig samme ”mønster” som i 2023, hvor den blev iagttaget i månederne januar og igen maj til oktober samt i december.

Maksimum antal fugle 18.09. med 32 fugle.

Figur 7. Maksimale antal fiskehejrer iagttaget på Vigelsø pr. måned i 2024.

Skkestork (*Platalea leucorodia*)

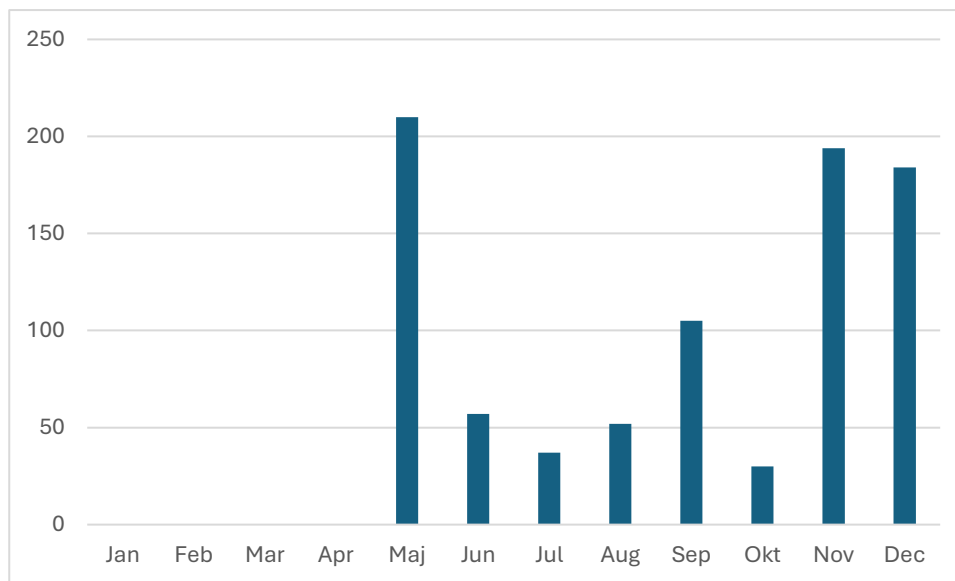
Alle iagttagelser

25.04. 1 skkestork rastende.

Bemærkninger

Det er usikkert om skkestorkene yngede i Odense Fjord i 2024.

Knopsvane (*Cygnus olor*)

Figur 8. Maksimale antal knopsvaner på Vigelsø pr. måned i 2024.

Ynglebestand

9 ynglepar på den sydlige del af Vigelsø.

Årsforekomst

Iagttaget maj til december med op til 205 fugle i maj.

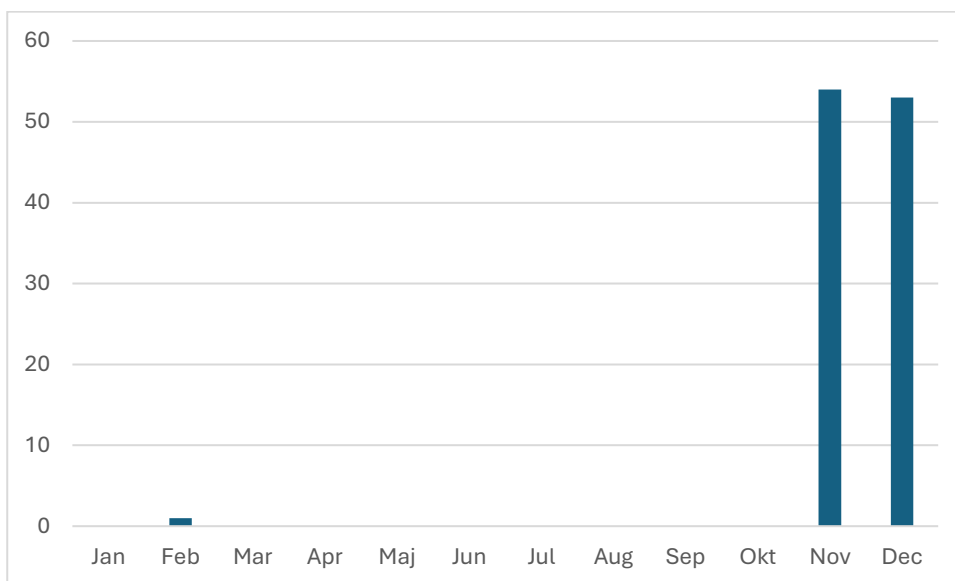
Knopsvanen er en af de fuglearter, der er gået frem, siden oversvømmelsen med saltvand i 2016. På Vigelsø fouragerer knopsvanen på de store forekomster af Havgræs.

Sangsvane (*Cygnus cygnus*)

Alle iagttagelser

01.02:	1.
12.11:	54
14.11:	21
17.11:	5
01.12:	53.

Efteråret 2024 blev et udmærket år for sangsvanen. Hele efteråret og den tidlige vinter fouragerede 200 sangsvaner i den østlige del af Seden Strand.

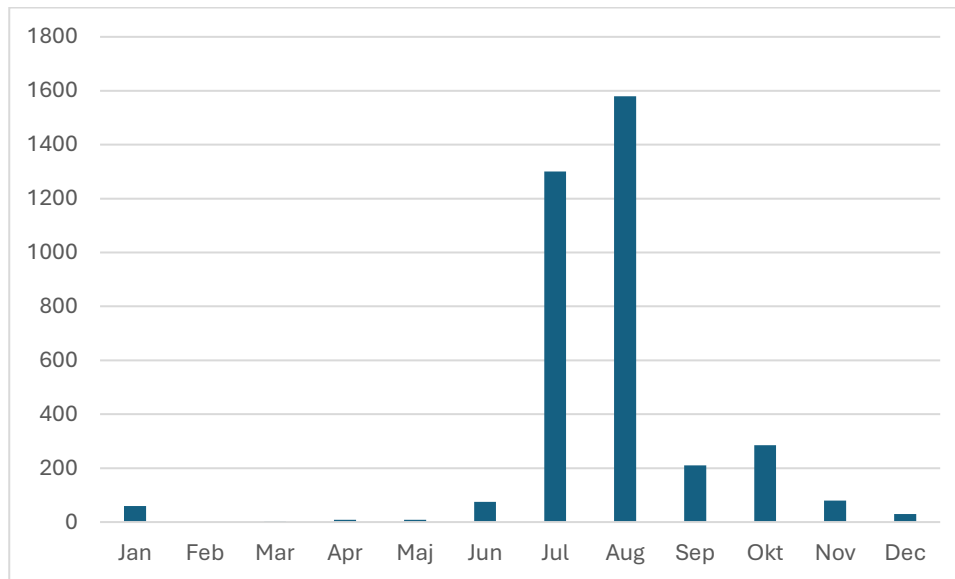
Figur 9. Det maksimale antal sangsvaner iagttaget på Vigelsø pr. måned i 2024.

Blisgås (*Anser albifrons*)

Alle iagttagelser

21.10. 16 rastende.

Grågås (*Anser anser*)

Figur 10. Maksimale antal grågæs på Vigelsø pr. måned i 2024.

Ynglebestand

5 kuld iagttaget.

Årsforekomst

Grågåsen var meget fåtallig i første halvdel af 2024 med iagttagelser i januar, april og maj samt i juni.

Antallet af grågæs steg brat fra juli, hvor der ultimo måneden, forekom 1.300 fugle. Antallet af grågæs steg lidt i august (maksimum 1.570 11.08.). Antallet af grågæs faldt fra september, hvor der i slutningen af måneden ”kun” forekom 210 fugle. I oktober sås 285 (29.10), november 80 (17.11) og december 30 fugle 17.12.

Canadagås (*Branta canadensis*)

Samtlige iagttagelser

08.09. 12 fugle.

Figur 11. Bramgåsen har oplevet en stor tilbagegang som fødesøgende på Vigelsø. Foto: Kurt Due Johansen.

Årsforekomst

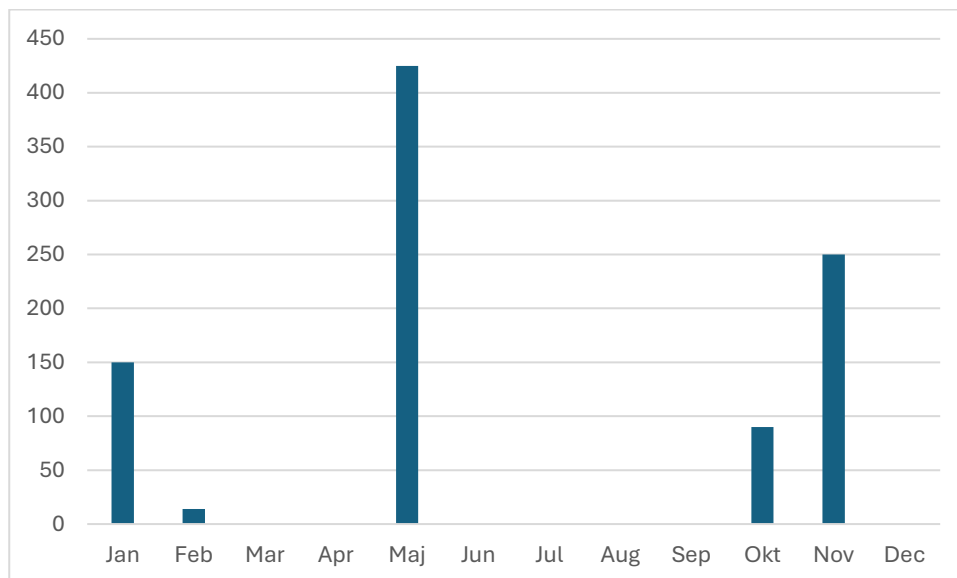
Bramgåsen forekom fåtalligt i januar og februar. Maksimum 150 fugle 25.01. I maj sås en top på 425 fugle 09.05.

Bramgæssene på Vigelsø fouragerer stort set ikke på øen. I stedet for anvendte bramgæssene Vigelsø som et fristed, når de bliver jaget væk fra fouragering på dyrkede marker.

Efterårsankomst af bramgås i 2024 skete først sidst i oktober. Forekomsten af bramgæs i efteråret var meget ringe i andet halvår med maksimum 250 fugle 14.11..

Det må konkluderes, at den nuværende efterårsforekomst af bramgås på Vigelsø er meget vigende i forhold til tidligere.

Bramgås (*Branta leucopsis*)

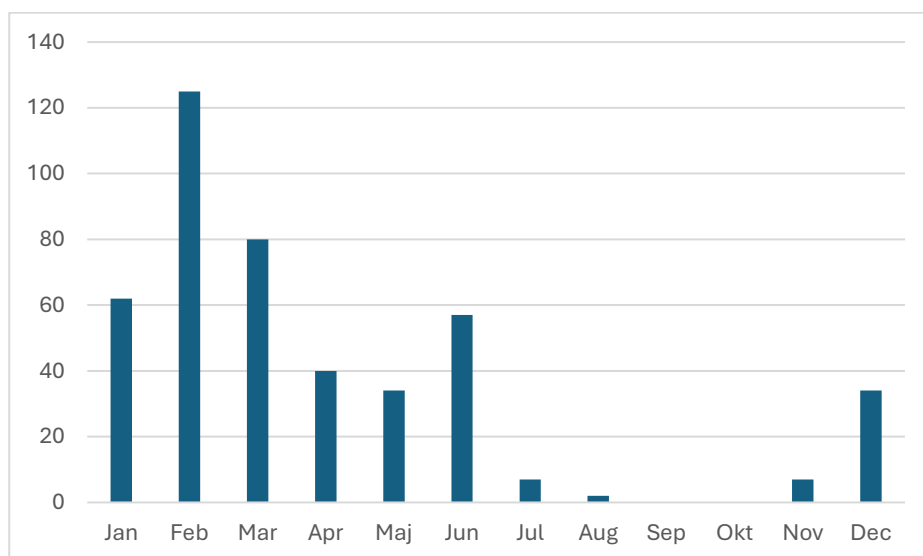
Figur 12. Maksimale antal bramgæs på Vigelsø pr. måned i 2024.

Mørkbuget knortegås (*Branta bernicla*)

Alle iagttagelser

01.11. 1 fouragerende.

Gravand (*Tadorna tadorna*)

Figur 13. Maksimale antal gravænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Ynglebestand

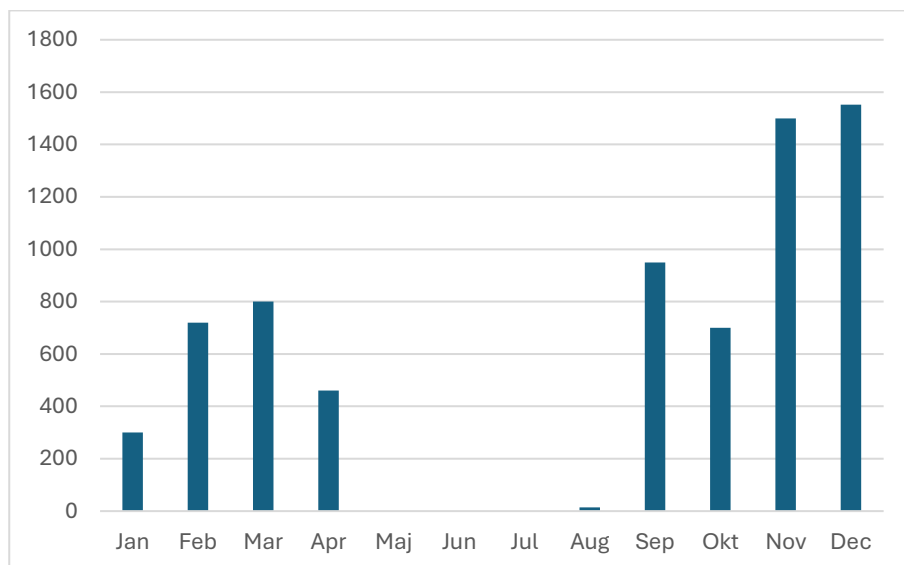
2 kuld blev iagttaget.

Årsforekomst

I første halvår blev gravanden iagttaget raste og fouragere almindeligt med største antal i februar og marts (maksimum 125 fugle 01.02).

I andet halvår sås arten fåtalligt i juli og august, og igen fra november-december med maksimum 34 fugle 17.12.

Pibeand (*Anas penelope*)

Figur 14. Maksimale antal pibeænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Årsforekomst

I første halvår forekom pibeanden meget almindeligt i januar og lidt færre fugle i januar til april. Maksimum 25.03. 800 fugle.

I andet halvår sås pibeanden meget fåtalligt i august, hvorefter antallet steg kraftigt september-oktober. De største forekomster sås november-december med maksimum 1.552 pibeænder 17.12.

Bemærkninger

Vigelsø er i højere grad en højvandsrasteplads, hvorefter mange af fuglene flyver ud til fouragering i Seden Strand når det er blevet lavvande.

Knarand (*Anas strepera*)

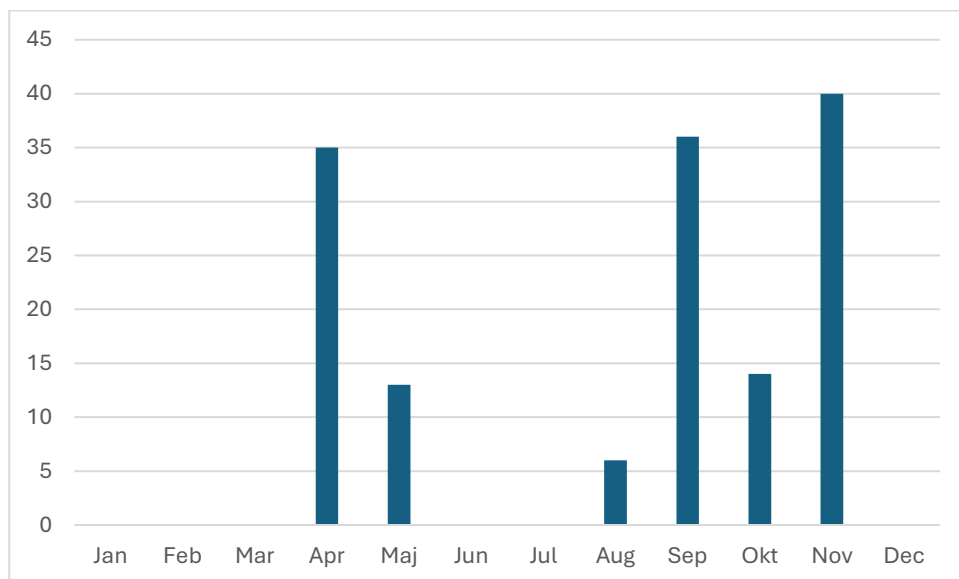
Ynglebestand

Ingen ynglende.

Årsforekomst – alle iagttagelser

Knaranden rastede i april og maj med op til 35 fugle.

I andet halvår iagttoges arten august til november med største flokke september og november, maksimum 23.11. 40 knarænder.

Figur 15. Maksimale antal knarænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Krikand (*Anas crecca*)

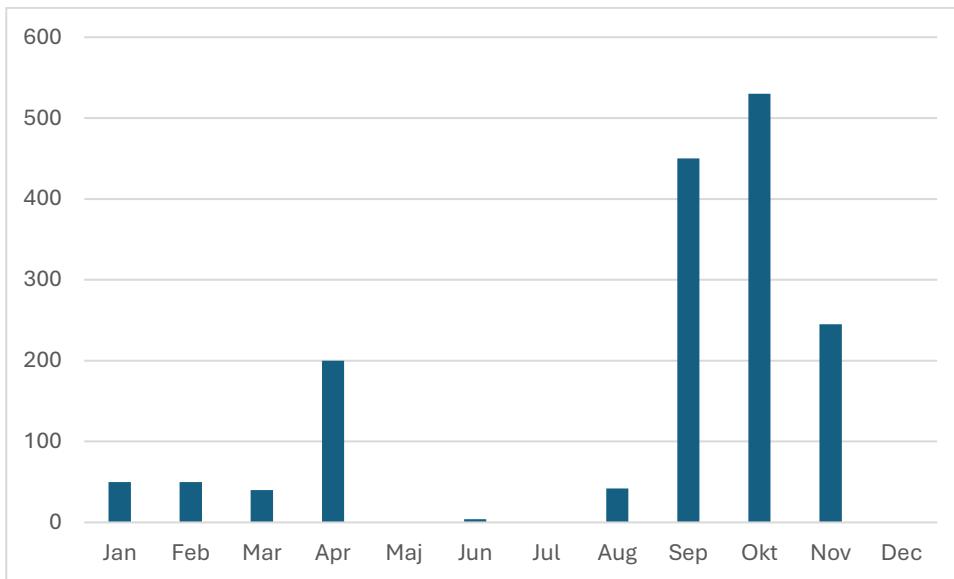
Årsforekomst

Krikanden forekom januar til april med maksimum 200 fugle 09.04. Desuden ganske få fugle i juni.

I andet halvår sås de første krikænder fra august, og antallet toppede i september-november. Arten sås ikke i december. Maksimum antal krikænder var 530 fugle 06.10.

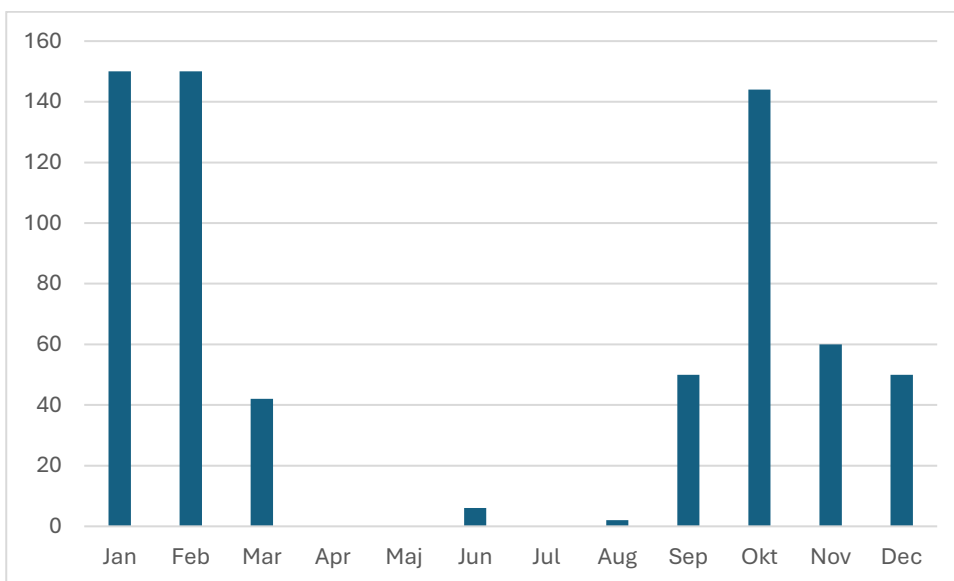
Bemærkninger

Et relativ lille krikande år.

Figur 16. Maksimale antal krikænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Gråand (*Anas platyrhynchos*)

Figur 17. Maksimale antal gråænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Ynglebestand

Der blev kun fundet 1 rede under ynglefugle tællingen i starten af maj.

Årsforekomst

I januar og februar sås op til 150 fugle på øen. I forbindelse med borttrækket til ynglesteder andetsteds, sås de sidste fugle i marts.

Enkelte fugle iagttoges i juni.

I andet halvår begyndte gråænderne at indfinde sig på øen i august og toppede september-december med flest 20.10. 144 fugle..

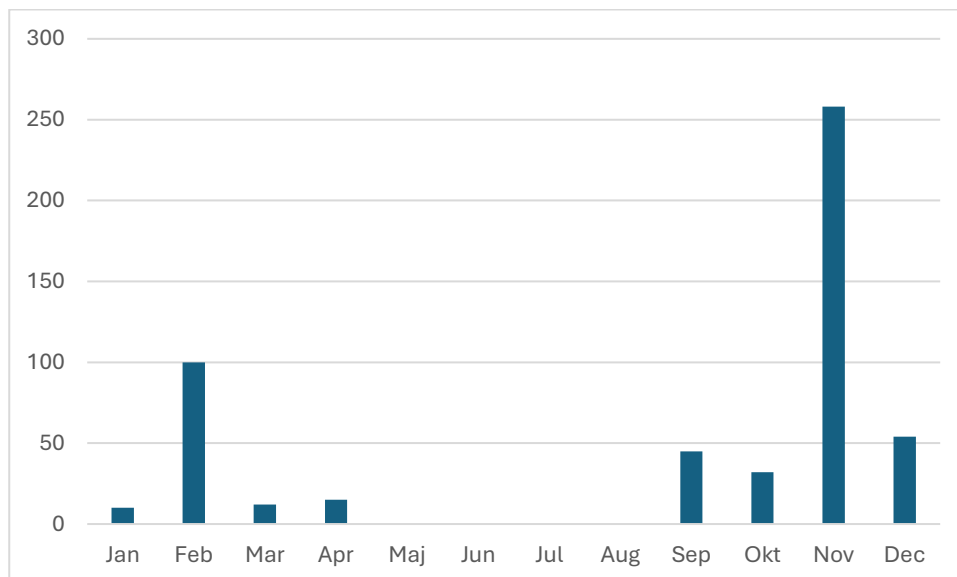
Spidsand (*Anas acuta*)

Årsforekomst

I første halvår forekom spidsanden i månederne januar til april. Maksimum antallet af spidsænder var 100 fugle 20.02.

I andet halvår forekom spidsanden fra september og sås året ud. Forekomsten kulminerede 29.11. med 258 spidsænder.

Spidsanden sås året ud med op til 140 fugle i december.

Figur 18. Maksimale antal spidsænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

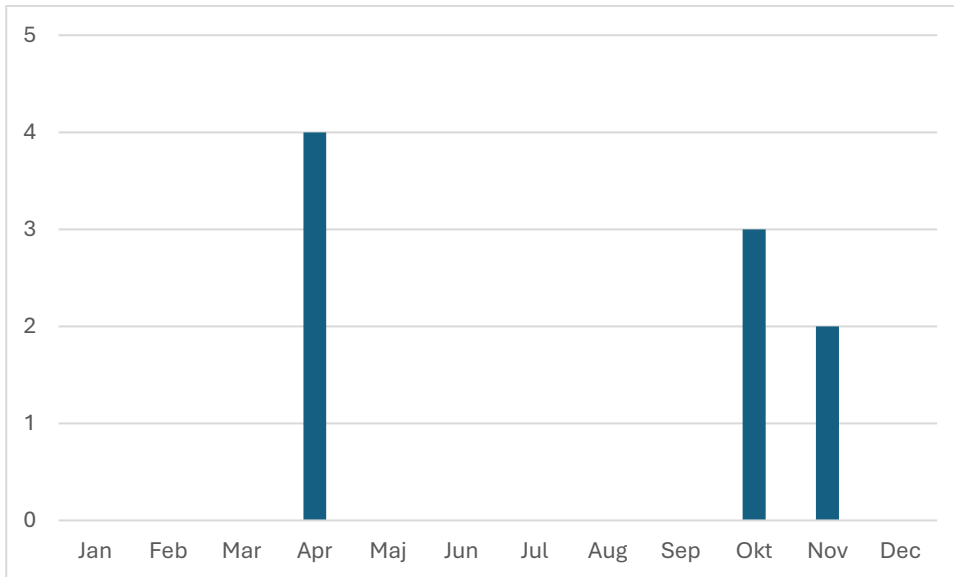
Skeand (*Anas clypeata*)

Årsforekomst

Skeanden sås meget fåtalligt i april og oktober og november med op til 4 fugle.

Bemærkninger

Skeanden er nærmest blevet en sjældenhed på Vigelsø efter at saltvandet oversvømmede sydøen i 2013.

Figur 19. Maksimale antal skeænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Troldand (*Aythya fuligula*)

Ynglebestand

Ingen ynglefugle. Ynglede før digebruddet.

Årsforekomst – alle iagttagelser

09.04. 8 fugle.

29.11. 2 fugle.

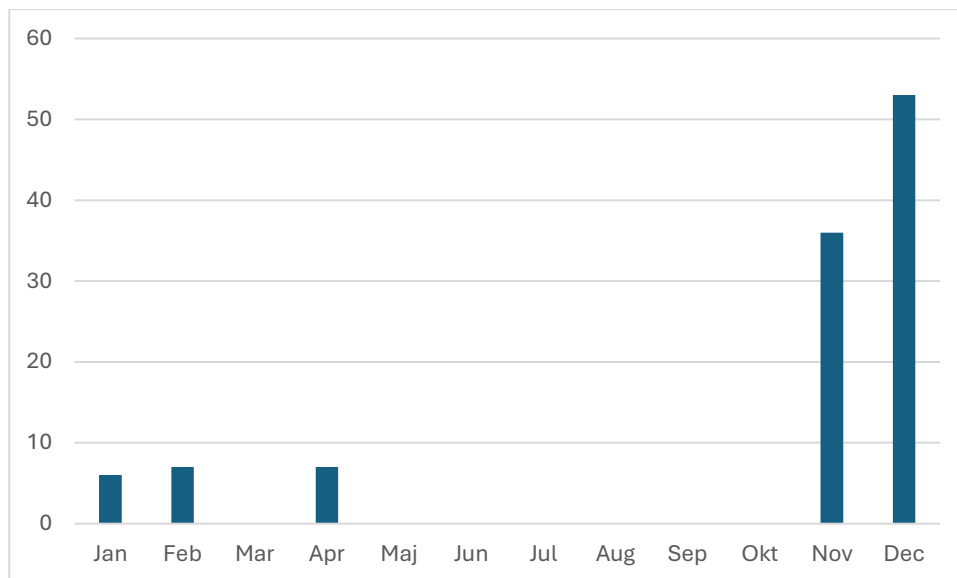
Ederfugl (*Somateria mollissima*)

Ynglebestand

132 reder med æg på den sydlige del af Vigelsø.

132 ynglepar af ederfugl er et lavt antal. Det skønnes, at årsagen til de få ynglepar var tilstedeværelsen af flere unge havørne først på ynglesæsonen.

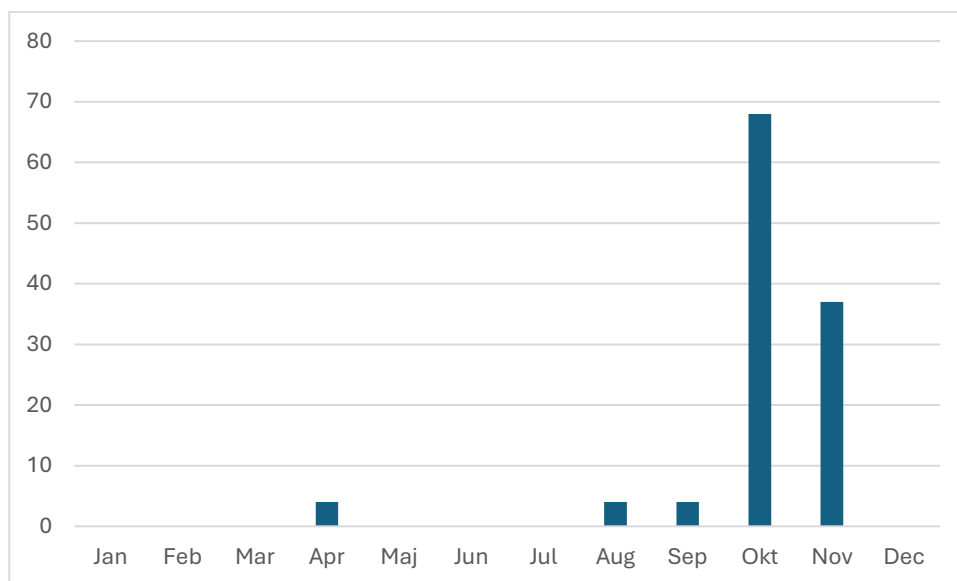
Hvinand (*Bucephala clangula*)

Figur 20. Maksimale antal hvinænder på Vigelsø pr. måned i 2024.

Hvinanden forekom januar-februar og april. I andet halvår sås arten november-december. Maksimum 10.12. 53 fugle.

Toppet Skallesluger (*Mergus serrator*)

Figur 21. Maksimale antal toppet skallesluger på Vigelsø pr. måned i 2024.

Ynglebestand

Arten ynglede ikke i 2024.

Årsforekomst

Iagttaget i april og igen august – november, alle i Kystlagunen. Maksimum er 68 fugle 21.10, hvilket er mange fugle.

Rød glente (*Milvus milvus*)

Samtlige iagttagelser

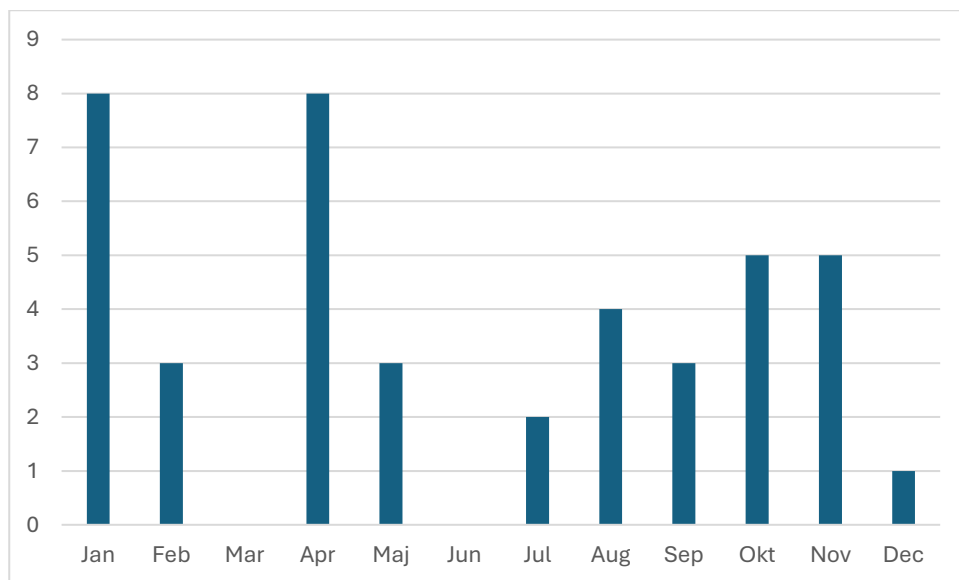
07.01. 1 fugl.

Havørn (*Haliaeetus albicilla*)

Årsforekomst

Der foreligger iagttagelser af i alt 43 havørne, hvilket er en udmærket, men ret lille forekomst.

Arten er iagttaget i alle årets måneder, bortset fra marts og juni. Flest havørne sås 10.01. med 4 fugle.

Figur 22. Samtlige havørne på Vigelsø pr. måned i 2024.

Rørhøg (*Circus aeruginosus*)

Samtlige iagttagelser

15.04. 1.

05.05. 1.

Blå kærhøg (*Circus cyaneus*)

Samtlige iagttagelser

20.10. 1 brun fugl.

Spurvehøg (*Accipiter nisus*)

Samtlige iagttagelser

Iagttaget ved 1 lejlighed: 10.10. 1 fugl.

Musvåge (*Buteo buteo*)

Ynglebestand

Ynglende på Nordøen.

Fiskeørn (*Pandion haliaetus*)

Samtlige iagttagelser

31.08. 1 fugl.

Tårnfalk (*Falco tinnunculus*)

Samtlige iagttagelser

20.10. 1 fugl.

Vandrefalk (*Falco peregrinus*)

Der foreligger 3 iagttagelser af 1 fugl.

Alle iagttagelser

10.01. 1.
25.08. 1.
20.10. 1.

Engsnarre (*Crex crex*)

Samtlige iagttagelser

En fugl høres crex'e på ynglefugle tællingen 09.05. Det er en første gangs iagttagelse på øen i tælleperioden.

Blishøne (*Fulica atra*)

Samtlige iagttagelser

Eneste iagttagelse er 2 fugle 15.09. i Kystlagunen. I modsætning til de 2 foregående år, så der ikke nogen koncentrationer af fouragerende fugle i 2024.

Strandskade (*Haematopus ostralegus*)

Ynglebestand

7 ynglepar.

Klyde (*Recurvirostra avosetta*)

Ynglebestand

4 par forsøgte at yngle, men opgav.

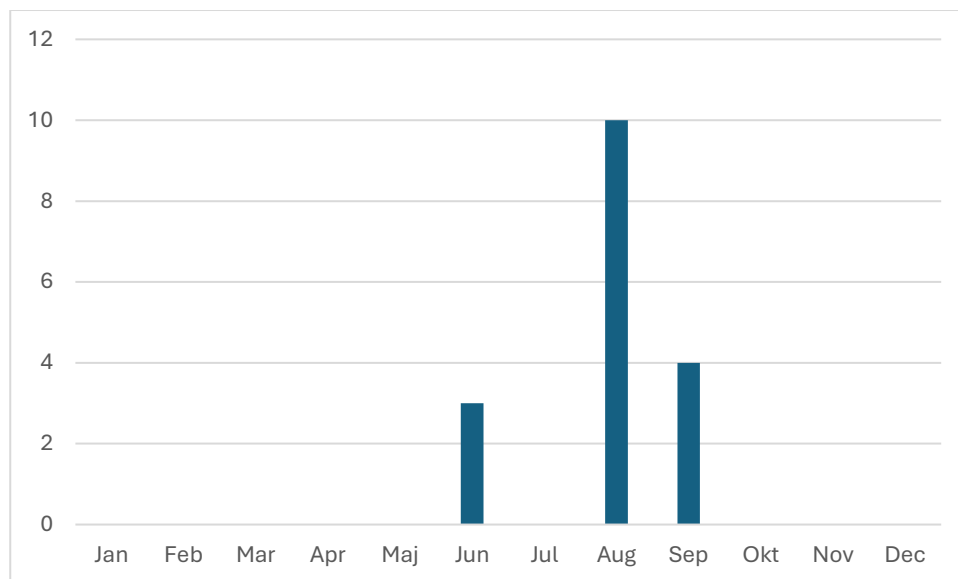
Arten iagttoges marts til juli med op til 27 fugle 25.03.

Lille præstekrave (*Charadrius dubius*)

Ynglebestand

I modsætning til de foregående mange år, iagttoges arten slet ikke i 2024.

Stor præstekrave (*Charadrius hiaticula*)

Figur 23. Maksimale antal stor præstekrave på Vigelsø pr. måned i 2024.

Ynglefund

Ingen ynglepar i 2024.

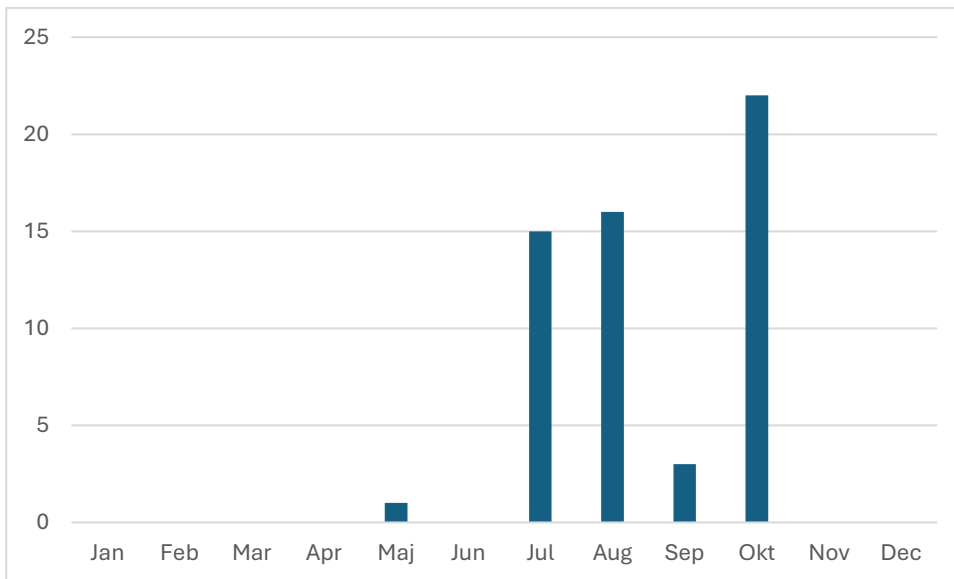
Årsforekomst

Iagttoges juni, august og september. Maksimum 10 fugle 07.08.

Strandhjejle (*Pluvialis squatarola*)

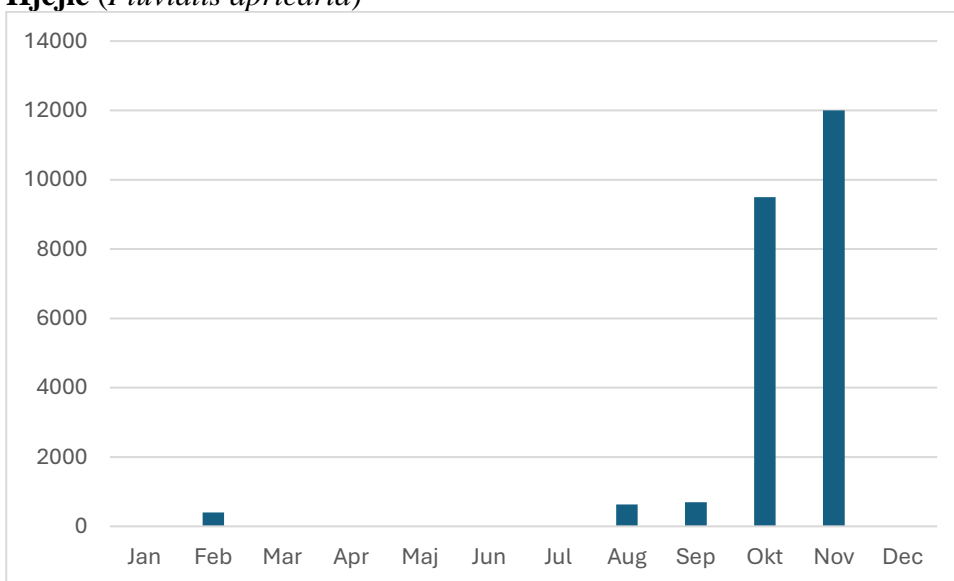
Årsforekomst

Iagttaget maj og igen juli til oktober. Maksimum 07.08. 32 fugle.

Figur 24. Maksimale antal strandhjejle på Vigelsø pr. måned i 2024.

Hjejle (*Pluvialis apricaria*)

Figur 25. Maksimale antal hjejle på Vigelsø pr. måned i 2024.

Årsforekomst

Første halvår: 07.02 14, 19.02. 170 og 20.02. 400. Rent tidsmæssigt, følger iagttagelserne i første halvår stort set forekomsterne i 2023.

I andet halvår sås der hjejler fra primo august: 07.08. 330 fugle.

Antallet af fugle var lavt i september med maksimum 700 fugle 15.09.

I oktober steg antallet og hjejlerne kulminerede oktober-november med maksimum 01.11. på 13.000 fugle

Skønt en forekomst på 13.000 hjejler lyder af mange fugle, var forekomsten relativ lille i forhold til de foregående år. Især antallet af fugledage var lavt.

Figur 26. Hjejlen er Vigelsøs signaturfugl. Arten er både uhyre talrig og smuk, og så er den udpegningsart for Natura 2000 området Odense Fjord. Foto: Kurt Due Johansen.

Vibe (*Vanellus vanellus*)

Ynglebestand

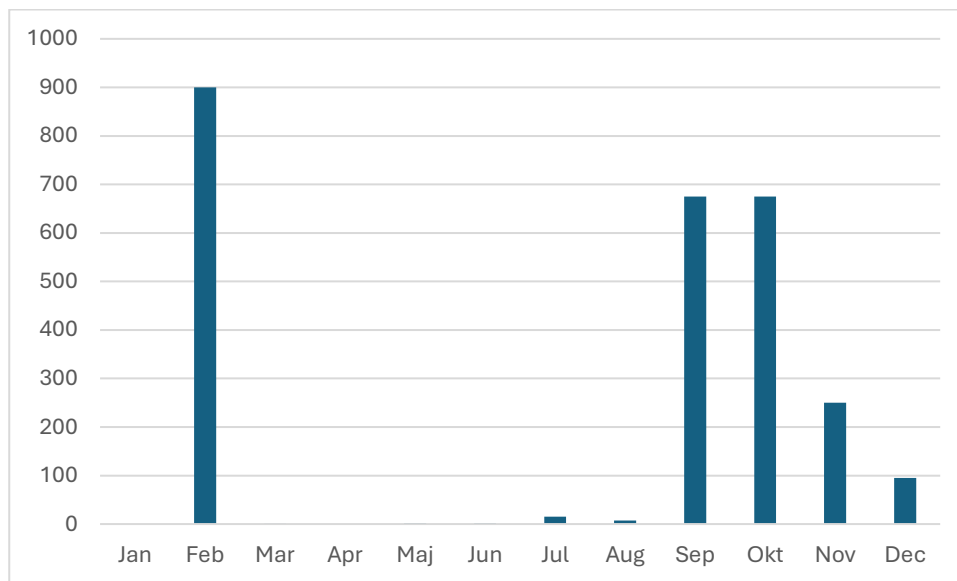
1 ynglepar på den sydlige del af Vigelsø.

Årsforekomst

I år var der ingen januar forekomster. De første fugle iagttoges 07.02 (150 fugle). I februar sås op til 900 viber (20.02), hvilket er den største forårsforekomst i mange år.

I andet halvår derimod, var forekomsten en af de mindste længe. Viberne sås juli til december med maksimum september til november. Maksimum 28.09. 675 fugle.

I december sås stadig 95 fugle 01.12.

Figur 27. Maksimale antal viber på Vigelsø pr. måned i 2024.

Islandsk ryle (*Calidris ferruginea*)

Samtlige iagttagelser

25.08. 9 fugle.

Almindelig ryle (*Calidris alpina*)

Årsforekomst

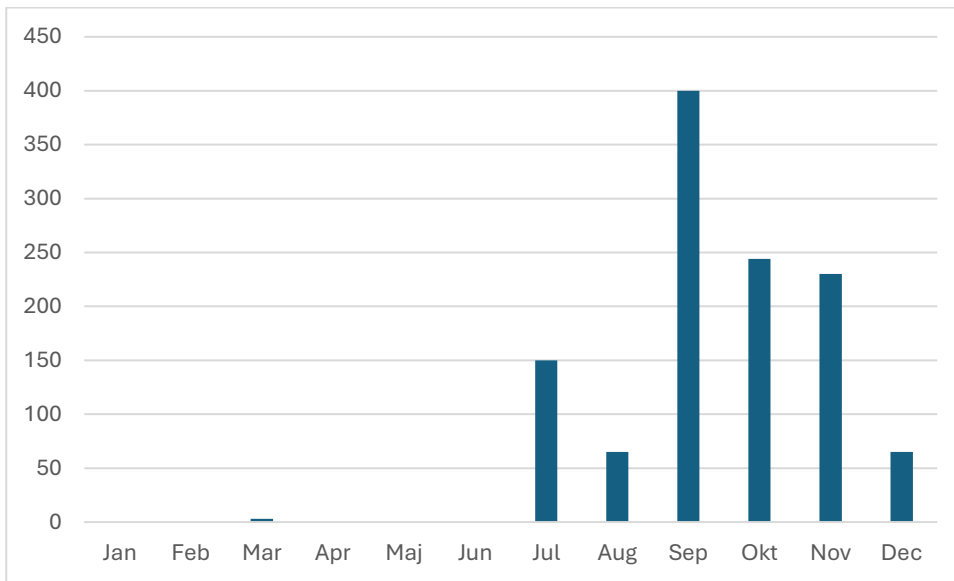
Meget få fugle i første halvår. Kun én dato 25.03. med 3 fugle.

I andet halvår iagttaget almindeligt i alle måneder. Maksimum er 400 almindelige ryler 28.09.

Bemærkninger

Antallet af almindelig ryle var lavt, både forår og efterår.

Almindelig ryle (*Calidris alpina*)

Figur 28. Maksimalt antal almindelig ryle på Vigelsø pr. måned i 2024.

Lille kobbersnepe (*Limosa lapponica*)

Alle iagttagelser

09.04. 155 fugle.

20.08. 18.

17.11. 2.

Bemærkninger

Iagttagelsen af 155 lille kobbersnepe 09.04, er en stor forekomst, især set i lyset af, at arten de seneste 15 år er gået katastrofalt tilbage som rastefugl i Odense Fjord. Tilbagegang ses over hele landet, med undtagelse af Vadehavs området.

Storspove (*Numenius arquata*)

Årsforekomst

Storspoven er iagttaget i alle årets måneder, bortset fra januar og december.

Bemærkninger

Første halvår kulminerer forekomsten i februar med 63 fugle 20.02.

Fra juni vender hunnerne tilbage til Vigelsø (hannerne bliver på ynglepladsen og passer ungerne). Maksimum 12 fugle 25.06.

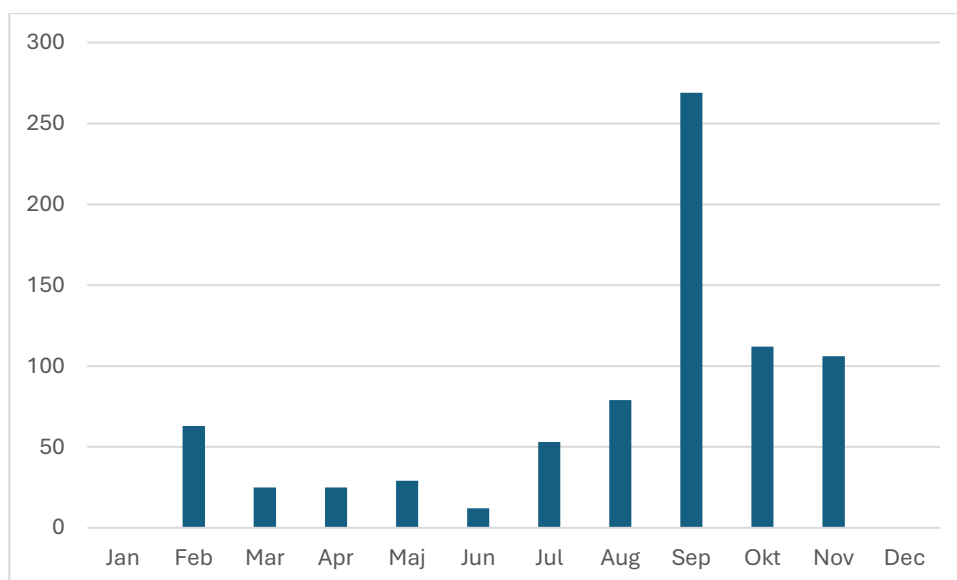
I andet halvår ses der mange fugle på øen, og antallet toppe i september med 269 fugle 19.09. Antallet er faldet i oktober og november. Maksimum 116 fugle 28.09.

Bemærkninger

Som anført i tidligere årsrapporter, er storspoven gået bemærkelsesmæssigt frem på Vigelsø som trækgæst. Denne tendens holdt i 2024.

Storspoverne på Vigelsø fouragerer først og fremmest på Lumby Middel Grund og langs østkysten af Seden Strand ved lavvande, hvorefter de ved højvande søger til Vigelsø, hvor de højvandsraster.

Storspoverne fouragerer dog også ved mange højvandshændelser på især Østerhoved, hvor de fouragerer på insekter og orme, herunder ved at stikke næbbet i kolortene. Der er næppe tvivl om, at afgrænsningsdyr på øen gavner arten.

Figur 29. Maksimale antal storspover på Vigelsø pr. måned i 2024.

Sortklire (*Tringa erythropus*)

Samtlige iagttagelser

08.09. 1 fugl.

Bemærkninger

Sortkliren er en af de arter der er gået mest tilbage i antal efter oversvømmelsen af inddæmningen med saltvand i 2023.

Rødben (*Tringa totanus*)

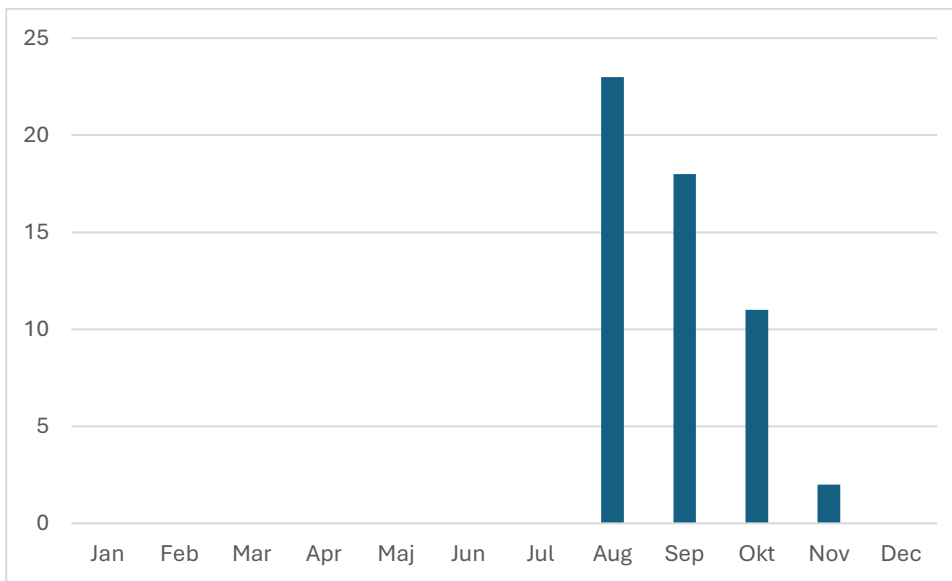
Ynglebestand

Ingen!

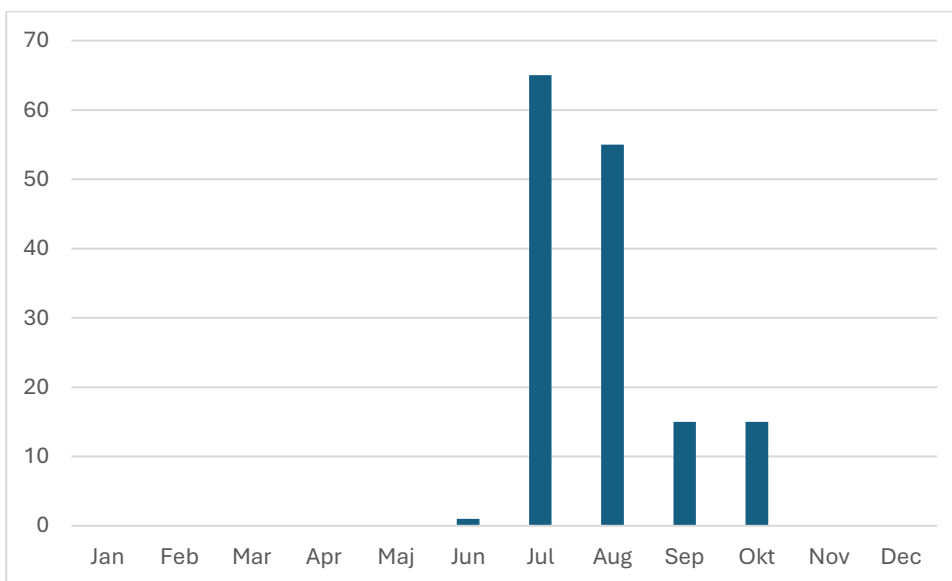
Årsforekomst

Rødben fandtes på Vigelsø i månederne august til november med største forekomst i 25.08. 23 fugle.

Ingen vinterforekomst.

Figur 30. Maksimale antal rødben på Vigelsø pr. måned i 2024.

Figur 31. Maksimale antal hvidklire på Vigelsø pr. måned i 2024.

Hvidklire (*Tringa nebularia*)

Årsforekomst

Iagttaget i månederne juni, juli, august, september og oktober. Maksimum er 28 fugle 15.09.

Tinksmed (*Tringa glareola*)

Samtlige iagttagelser

30.07. 1 fugl.

Mudderklire (*Actitis hypoleucos*)

Årsforekomst

Alle iagttagelser:

07.08. 2.

25.08. 2.

Hættemåge (*Larus ridibundus*)

Ynglebestand

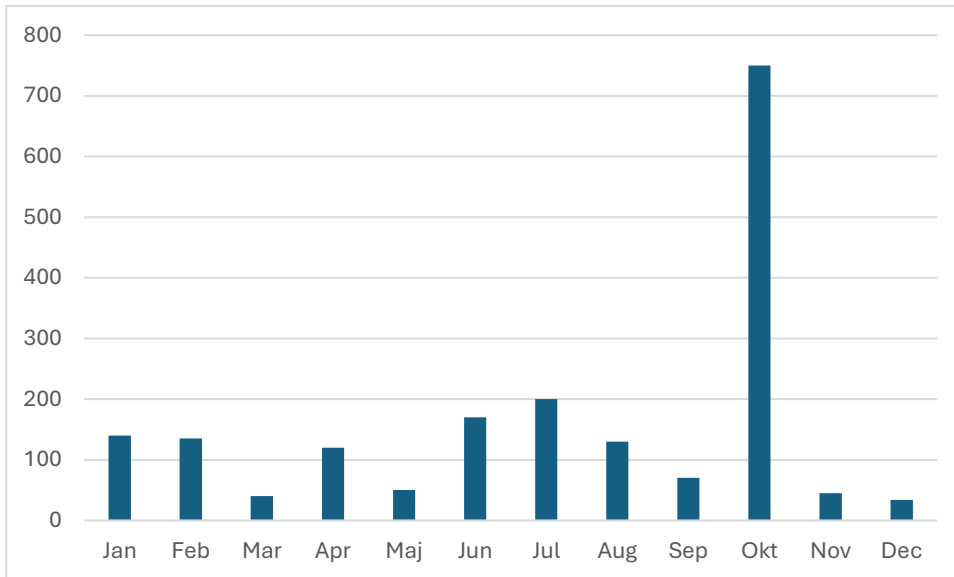
Ingen ynglefugle.

Årsforekomst

Hættemågen er iagttaget i alle årets måneder, bortset fra november.

I første halvår maksimum 140 fugle 25.01..

I andet halvår var maksimum 750 hættemåger 21.10.

Figur 32. Maksimale antal hættemåger på Vigelsø pr. måned i 2024.

Stormmåge (*Larus canus*)

Ynglebestand

1 par.

Bemærkninger

Et katastrofalt lille parantal. For år tilbage ynglede mere end 500 par !

Sildemåge (*Larus fuscus*)

Ynglebestand

Ingen ynglepar.

Samtlige iagttagelser

09.05. 1 fugl.

Sølvmåge (*Larus argentatus*)

Ynglebestand

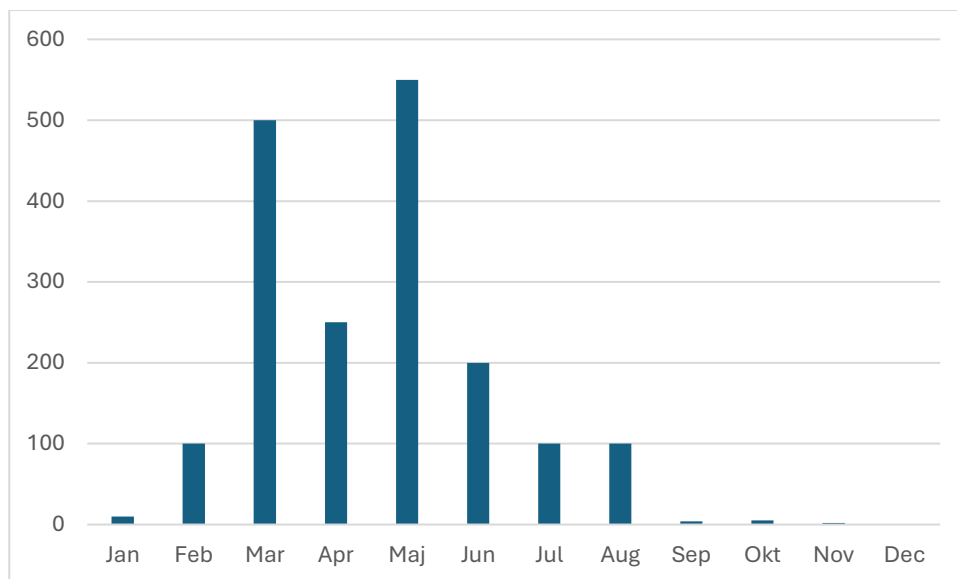
143 reder med æg fundet på ynglefugle tællingen primo maj. Dertil skal lægges 50-60 ynglepar på Skalø.

Årsforekomst

Arten er iagttaget i alle måneder, bortset fra december på Vigelsø. De største forekomster ligger marts til marts og maj, hvor der ses op til 550 fugle på øen.

Bemærkninger

Antallet af sølvmåger faldt i yngletiden = juni måned. Der må være sket ”et eller andet” der har skræmt mågerne væk fra Vigelsø. Måske havørn ? Eller et 4-benet pattedyr ?

Figur 33. Maksimale antal sølvmåger på Vigelsø pr. måned i 2023.

Svartbag (*Larus marinus*)

Ynglebestand

Et muligt par på Sydøen

Årsforekomst

Iagttaget februar, maj, august og september samt november måneder.

Havterne (*Sterna paradisaea*)

Ynglebestand

4 par i yngleforsøg. Ingen unger iagttaget.

Der foreligger kun 5 iagttagelser af op til 8 fugle først i maj.

Sanglærke (*Alauda arvensis*)

Ynglebestand

Ynglende på Sydøen med 25 par på Østerhoved og SV-området.

Landsvale (*Hirundo rustica*)

Ynglebestand

Ynglende med 1 par i 2024.

Årsforekomst

Tre iagttagelser udover ynglefuglene: 28.07. 10 og 25.08. 13 fugle samt 08.09. 7 fugle.

Engpiber (*Anthus pratensis*)

Ynglebestand

4 ynglepar på Sydøen og Østerhoved.

Gul vipstjert (*Motacilla flava*)

Samtlige iagttagelser

09.05. 1 fugl.

07.08. 1 fugl.

08.09. 1 fugl.

Stær (*Sturnus vulgaris*)

Ynglebestand

Minimum 1 par.

Årsforekomst

Uden for yngletiden, fouragerer større flokke på Vigelsø. Maksimum antal fouragerende stære i 2024 er 300 fugle 28.07.

Bemærkninger

Antallet af fouragerende stære var meget lavt i 2024.

Bjergirisk (*Carduelis flavirostris*)

Samtlige iagttagelser

14.11. 75 fugle.

17.11. 100 fugle.

12. Litteratur

Andersen, Niels og Bent Staugaard Nielsen og Henning Rasmussen (1977): Øerne omkring Fyn. – Fredningsstyrelsen.

Andersen, Niels og Leif Bisschop Larsen (2023): Kystfuglene omkring Fyn. Ynglefugle på 108 øer og 24 kystlokaliteter. DOF-Fyn.

Ferdinand, Lorenz (1971): Større danske fuglelokaliteter, 1. del. – København.

Ferdinand, Lorenz (1982). Fuglene i landskabet. Større Danske Fuglelokaliteter, 2. del. – Dansk Ornitologisk Forening.

Holm, Axel (1926): To udflugter til Viggelsø. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift.

Grill, C.J.E. (1895): Erindringer fra ornithologiske udflugter i Odense Fjord og Samsøbæltet. – Naturen og Mennesket 13.

Jespersen, Poul (1919): Lidt om Nordfyns Vade- og svømmefuglefauna med særlig hensyn til Odense Fjord. – Flora og Fauna.

Johansen, Kurt Due: Vigelsø 1992 – 2023, årlige rapporter til Naturstyrelsen Fyn.

Juul, Esger Sehestedt (1960): Iagttagelser fra Vigelsø. – Feltornitologen 1960/2.

Kristiansen, Aase et al: Havets dyr og planter. Gads Forlag 2000.

Larsen, Johannes (1921): Rapport om Fugle, set og hørte paa ”Rylens” Rejse til Øerne om Fyn i Sommeren 1921.

Larsen, Jørgen og Torben Simonsen (1982) til Kurt Due Johansen: Om vendehals på Enebærodde, isfugl i Fjordmarken samt gæs på Vigelsø.

Lundø, Jørgen et al: Danmarks natur, havet. Politikens Forlag 1979.

Løppenthin, Bernt (1967): Danske ynglefugle i fortid og nutid. – Odense Universitetsforlag.

Meltofte, Hans (1981): Danske rasteplasser for vadefugle. – Fredningsstyrelsen.

Meltofte, Hans (1993): Vadefugletrækket gennem Danmark. – Dansk Ornitologisk Forenings
www.dofbasen.